

Asia: VN/13139/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi omaishoidon tuesta annetun lain ja perhehoitolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausunnonantajan organisaatio

Hyvinvointialue

2. Kannatatteko luvussa 3 ehdotettua tavoitetta omaishoidon tuen vähimmäispalkkion korottamisesta?

Kyllä osin

3. Voitte halutessanne esittää huomioita ja perustella kantanne kohtaan 2:

Keski-Suomen hyvinvointialue lähtökohtaisesti kannattaa esitettyä omaishoidon tuen vähimmäispalkkion korottamista. Omaishoidon tuen käyttö nähdään merkittävänä ja ensisijaisena palvelumuotona suhteessa raskaampiin ja kalliimpiin palveluihin. Ennen kaikkea omaishoidon tuella pystytään vastaamaan asiakkaiden edun mukaiseen palvelutarpeeseen kustannustehokkaalla tavalla ennaltaehkäisten lisäpalvelujen tarvetta. Palkkio on merkityksellinen tukimuoto omaishoitajille.

Omaishoidon alimman palkkioluokan korotus kuitenkin synnyttää haasteita hyvinvointialueen talouteen. Keski-Suomen hyvinvointialueella on yhteensä noin 2000 omaishoidettavaa. Alinta omaishoidon tuen palkkiota on toukokuussa maksettu 1170 henkilölle. Vähimmäispalkkion korotus (12,15 %) tarkoittaisi hyvinvointialueelle 813 000 euron kustannusten lisäystä (ei sisällä omaishoitajan sosiaalivakuutusmaksuja). Esityksen mukainen laskennallinen lisärahoitus olisi 772 000 euroa. Näin ollen, jotta korotettua omaishoidon tuen ensimmäistä palkkioluokkaa voitaisiin maksaa ehdotetulla tavalla ilman kustannusten nousua, Keski-Suomen hyvinvointialueella tulisi arvioida omaishoidon tuen myöntämisperusteita uudelleen ja mahdollisesti edelleen tiukentaa myöntämisen perusteita. Toisin sanoen alimman palkkioluokan korottaminen nostaisi omaishoidon tuen myöntämisen kriteereitä arvioitaessa niitä suhteessa omaishoidon sitovuuteen ja vaativuuteen. Tästä syystä erityisen merkityksellistä on, että omaishoidon tuen vähimmäispalkkion korottaminen huomioidaan korvauksena täysimääräisesti hyvinvointialueen rahoituksessa.

Keski-Suomen hyvinvointialue toteaa, että omaishoidon tuen palkkioluokkien tarkastelun lisäksi koko omaishoidon tuen kokonaisuuden kehittäminen, hyvinvointialueiden ohjaus sekä toimintakäytäntöjen yhtenäistäminen myöntämisperusteiden ja vapaiden järjestämisen osalta olisi tärkeää.

4. Kannatatteko luvussa 3 ehdotettua tavoitetta perhehoitajan taloudellisen aseman tukemisesta?

Kyllä osin

5. Voitte halutessanne esittää huomioita ja perustella kantanne kohtaan 4:

Keski-Suomen hyvinvointialueella perhehoitoa järjestetään lastensuojelun palvelukokonaisuudessa, vammaispalveluissa, työikäiselle väestölle sekä ikääntyneille. Keski-Suomen hyvinvointialue toteaa, että tavoite perhehoitajien taloudellisen aseman tukemisesta on sinällään kannatettava, mutta se mahdollistuisi jo nykyisinkin olemassa olevan sääntelyn puitteissa. Erityisesti lastensuojelun perhehoidossa on ollut mahdollisuus käyttää harkintaa palkkion suuruutta määriteltäessä, sekä huomioida perhehoitajien yksilölliset tilanteet myös perhehoidon ennakoimattomasti päättyessä.

Keski-Suomen hyvinvointialue toteaa, että toisaalta kustannusvaikutuksia hyvinvointialueelle ja perhehoitajille on vielä hankala arvioida. Esitetyllä sääntelyllä ei todennäköisesti olisi merkittäviä perhehoitajien taloudellista asemaa parantavia vaikutuksia.

6. Kannatatteko omaishoidon tuen palkkion korotuksen kohdistamista omaishoidon tuen vähimmäispalkkion korottamiseen?

Kyllä osin

7. Voitte halutessanne esittää huomioita ja perustella kantanne kohtaan 6:

Vähimmäispalkkioluokan korottaminen vaikuttaa myös muihin palkkioluokkiin. Omaishoidon tuen palkkioluokka perustuu omaishoidon vaativuuteen ja sitovuuteen ja alin palkkioluokka tulee suhteuttaa muihin palkkioluokkiin. Samoin eri ikäisillä omaishoidon asiakkailla on erilaisia tarpeita, joihin hyvinvointialueen tulisi vastata riittävällä tavalla suhteuttaessaan omaishoidon tuen palkkioluokkia keskenään.

8. Kannatatteko perhehoitajan korvausoikeuden kohdistamista esityksessä ehdotettuihin tilanteisiin?

En

9. Voitte halutessanne esittää huomioita ja perustella kantanne kohtaan 8:

Esitetty muutos perhehoitolakiin on ongelmallinen, sillä perusteluissa kuvattu perhehoidon ennakoimaton päättymisen jää esityksessä vielä tulkinnanvaraiseksi. Perhehoidon päättymiseen perhehoitajasta riippumattomista syistä vaikuttavat moninaiset tilanteet ja seikat. Arvioitavaksi jäisi miten ja missä tilanteessa, sekä kuinka usein korvausoikeutta käytettäisiin. Mahdollisesti hyvinvointialueille syntyisi asiassa erilaisia soveltamiskäytäntöjä.

Lastensuojelun näkökulmasta se, milloin perhehoito loppuu perhehoitajasta riippumattomista syistä, ei ole selkeää. Esityksessä viitataan esimerkinomaisesti tilanteeseen, jossa sijoitetun lapsen hoidolliset tarpeet kasvavat merkittävästi. Lastensuojelussa ei useinkaan ole yksiselitteistä, mikä on lapsesta, läheisverkostosta tai perhehoitajasta johtuva syy jouduttaessa vaihtamaan lapsen sijaishuoltopaikkaa. Kiintymyssuhteen muodostumiseen ja perhehoitajien jaksamiseen tehtävässään vaikuttaa moni tekijä. Siten ehdotettu muutos kolmannen kuukauden palkkion maksamisesta ennakoimattomassa tilanteessa olisi hyvästä tarkoituksestaan huolimatta omiaan lisäämään tulkintaerimielisyyksiä perhehoitajien ja järjestämisvastuussa olevan hyvinvointialueen välillä.

Muutos voisi myös vaarantaa perhehoitajien yhdenvertaista kohtelua, koska esitettyä sääntelyä todennäköisesti tulkittaisiin hyvin vaihtelevasti eri hyvinvointialueilla. Tällöin on myös riskinä, ettei esitetyllä muutoksella olisi merkittävää tosiasiallista vaikutusta perhehoitajien taloudelliseen asemaan, joten lain tavoitteet eivät sääntelyä esitetyllä tavalla muutettaessa toteutuisi.

Esityksessä todetaan myös, että perhehoitajille tulisi pyrkiä löytämään uusi hoidettava lapsi sopimuksen irtisanomisaikana, ja tätä voitaisiin tehostaa esimerkiksi hyvinvointialueiden yhteistyötä lisäämällä. Lastensuojelussa perhehoidon ennakoimaton päättyminen on aina kriisi. Jotta perhehoitoa tarvitseva lapsi saa perhehoitajilta hyvää ja turvallisuuttaan vahvistavaa hoivaa ja huolenpitoa, tulee perhehoitajien oman jaksamisen ja elämäntilanteen olla vakaa. Usein ennakoimattoman perhehoitosuhteen päättymisen jälkeen perhehoitajat sekä perhehoitoon sijoitetut muut lapset tarvitsevat psykososiaalista tukea ja aikaa toipua menetyksestä. Tähän yksittäisen kuukauden hoitopalkkion maksaminen ei tuo ratkaisua.

Myös ikääntyneiden, työikäisten ja vammaisten henkilöiden perhehoidossa voi syntyä hyvinkin erilaisia käsityksiä siitä, milloin kyseessä on ennakoimaton ja perhehoitajasta riippumaton syy perhehoidon päättymiselle. Keski-Suomen hyvinvointialue toteaa, että hyvinvointialue on voinut jo nykyisen sääntelyn puitteissa korottaa perhehoitajille maksettavaa palkkiota sekä käyttää perhehoidon päättymistilanteissa harkintaa perhehoitajien taloudellisen tilanteen turvaamiseksi, mikäli se on nähty välttämättömänä. Esitys lisäisi hallinnollista työtä hyvinvointialueilla.

Lisäksi todetaan, että esityksen mukaan korvausoikeutta voidaan käyttää ”pitkäkestoisessa perhehoidossa”. Perhehoitoa kuitenkin myönnetään nykylainsäädännön mukaan joko määräaikaisena tai toistaiseksi voimassa olevana.

Keski-Suomen hyvinvointialue toteaa, että perhehoidon määrää pystytään lisäämään ja perhehoitosuhteiden ennakoimattomia päättymisiä estämään myös riittävällä koulutuksella, valmennuksella, työnohjauksella ja muilla tukitoimilla.

10. Mitä muuta mahdollisesti haluatte lausua esityksestä:

Keski-Suomen hyvinvointialue toteaa, että hallituksen esitys koskee nyt vain pientä osaa omais- ja perhehoidon kokonaisuudesta. Keski-Suomen hyvinvointialue toivoo yhtenäisiä ja kansallisia näyttöön ja kehittämiseen pohjautuvia omaishoidon tuen ja osin myös perhehoidon myöntämisen periaatteita. Keski-Suomen hyvinvointialue pitää kannatettavana sen selvittämistä, voisiko hyvinvointialue eriytyä sinällään teknisestä palkkiomaksatuksesta, mutta järjestää edelleen palveluita omais- ja perhehoidon kokonaisuuden tukemiseksi ja saatavuuden varmistamiseksi.

Omais- ja perhehoidon tuen kokonaisuutta olisi järkevää tarkastella osana koko sosiaali- ja terveydenhuollon palveluvalikoimaa. Keski-Suomen hyvinvointialue toteaa, että esitetyn lisäksi tulisi arvioida omais- ja perhehoidon merkitystä, tarkoitusta ja tavoitetta osana sosiaalihuoltoa. Tarkastelua olisi kannattavaa tehdä sekä ennaltaehkäisevästä että kustannusvaikutusten näkökulmasta. Tämä vaatii omaishoidon palvelukokonaisuuden ymmärtämistä yhtenä välttämättömänä huolenpidon turvaavana palveluna. Ohjausta tarvittaisiin myös hyvinvointialueen rahoitukseen kansallisesti määriteltäyn yhtenäiseen ja haluttuun suuntaan.

Edelleen todetaan, että kokonaiskustannusten vaikutukset esityksestä jäävät vielä avoimeksi, ja kustannuksia saattaa aiheutua arvioitua enemmän. Erityisen merkityksellistä hyvinvointialueelle olisi kustannusten korvaaminen täysimääräisenä.

Paahto Marena

Keski-Suomen hyvinvointialue - sosiaalihuollon johtaja Valmistelijat:
vastuualuejohtaja Tuija Koivisto, palvelujohtaja Mirja Ahoniemi,
palvelupäällikkö Saara Paananen, johtava sosiaalityöntekijä Salla Tolppila